

OORLOGSHERINNERINGEN

★★★★★

GÖRAN ROSENBERG

EEN KORT OPONTHOUD OP DE WEG VAN AUSCHWITZ

 Uit het Zweeds vertaald door Jasper Popma.
 Atlas Contact; 349 pagina's; € 21,95.

Göran Rosenberg beschrijft op aangrijpende wijze de zielerorselen van zijn vader als Holocaust-overlevende.

Op 2 augustus 1947 om 7 uur 's avonds stapt David Rosenberg uit de trein 'om te proberen juist op deze Plek, aan de voet van juist dit station zijn leven opnieuw te beginnen.' Waar David en zijn teruggevonden jeugdliefde Hala behoefte aan hebben is 'vaste grond onder de voeten, en waar het Kind wortel kan schieten, kunnen ook zij mettertijd misschien aarden. Het Kind dat ben ik dus.'

De Zweedse auteur Göran Rosenberg schrijft het levensverhaal van zijn vader in de vorm van een roadmovie met het Zweedse stadje Södertälje als voorlopig eindpunt. David en Hala (en later zoon Göran en dochter Lilian) bewonen er een één-, en vervolgens een tweekamerappartement bij het station, niet ver van de grote vrachtwagenfabriek Scania-Vabis, waar David Rosenberg werkt als monteur en lasser. De schrijver laat de reis beginnen op het station voor het getto in Łódź, waar eind augustus 1944 David met zijn moeder en broers, met Hala en haar ouders en zusters en met honderden anderen in een goederentrein wordt geperst

met bestemming Auschwitz. Daar is hij op 26 augustus 'ingeliefert', zo blijkt uit een lijst die in april 1945 is opgesteld in het concentratiekamp Ravensbrück. David is dus niet vergast, hij heeft het overleefd, evenals Hala die hij op het perron bij de selectie uit het oog was verloren, en anders dan zijn moeder, zijn broers op één na, en de ouders en zussen (op één na) van Hala. Sterker nog, David hoort tot de gelukkigen die Auschwitz na twaalf dagen 'in een niemandsland tussen slavenarbeid en gaskamer' kunnen verlaten. De in Braunschweig zetelende firma Büssing die vrachtwagens produceert, kan hem gebruiken als dwangarbeider.

Met grote precisie volgt Göran Rosenberg de haltes die vader David aandoet op zijn dwaaltocht langs de Duitse kampen. Van Vechtelde naar Aussenlager Salzgitter Watenstedt, dan Ravensbrück - tijdens de treinreis daarheen sterft een derde van de reizigers aan honger, dorst of uitputting - en ten slotte Wöbbelin, waar hij op 2 mei 1945 door de Amerikanen wordt bevrijd. David weegt 36 kilo en heeft tyfus. De zoon heeft al deze stations op zijn vaders lijdensweg bezocht. Op 18 juli 1945 arriveert hij als een van de tienduizend 'kinderen en zieken' die tot Zweden worden toegelaten om op krachten te komen. Het

nieuwe leven kan beginnen. Het Project, noemt Göran Rosenberg dit en het fundament van het Project is 'vergetelheid en vooruitgangsgeloof'.

Hoe komt het dat het opbouwen van een nieuw leven in het paradijselijke Zweden - zo ervaren David en andere overlevenden van de Holocaust het - uiteindelijk toch niet lukt? Göran Rosenberg probeert dat te achterhalen door een reconstructie van zijn vaders ervaringen. Hij doet dat met zoveel inlevingsvermogen dat hij misschien de allereerste is die een beeld weet te schetsen van de zielerorselen van de overlevenden. Hun onmacht 'tegenover het vergeten en de onverschilligheid'. De schaduwen van de vermoorde dierbaren die hen overal volgen. De angst voor herhaling. Maar vooral: het onbegrip.

Göran Rosenberg: 'Ik denk dat de wereld waar jullie in overleven, wordt bevolkt door twee categorieën mensen: zij die weten en zij die niet weten. Tegenover mensen die weten hoeft niet zoveel gezegd te worden en tegen mensen die niet weten, is het moeilijk iets te zeggen dat niet het risico loopt te worden opgevat als onwerkelijk of overdreven of pathetisch. (...) Ontheemding en spraakverwarring. Het een hangt samen met het ander. Thuis zijn is begrepen worden zonder veel te hoeven zeggen.' David Rosenberg was 24 toen hij in Södertälje aan zijn nieuwe leven begon. Dertien jaar later, op 22 juli 1960, benam hij zich het leven. Hoe het daartoe kwam, valt te lezen in Göran Rosenbergs schitterende boek waarvan de rijke taal ook in het Nederlands zichtbaar blijft. Rosenberg: een nieuwe Primo Levi.

Anet Bleich

